

individuen op scène eerder tot het decor moeten worden gerekend. Dit is een bijzonder pijnlijke perceptie, omdat het in deze enscenering misschien juist wel om die twee overige individuen te doen is, de twee zogenaamde 'migrantenjongeren' die samen het rapgroepje Les Vils scélérats vormen.

Willy Thomas zal nooit nalaten te beklemtonen dat hij deze voorstelling *samen met* deze jongeren heeft gemaakt. Ze hebben de voorstelling dus niet zomaar opgeleusterd, zoals men een trouwmis opluisteren kan, ze waren dus volstrekt onvervangbaar door een tape. Waarom verdwijnen deze jongeren dan toch op een gegeven ogenblik uit de programmatische retoriek rond de voorstelling? In dit opzicht is Dito'Dito zelf niet helemaal vrij te pleiten. Geen contract zonder wederzijdse toestemming, het is met theatercontracten niet anders. In een programmatie zijn er niet alleen programmatoren, er zijn vanzelfsprekend ook kunstenaars, theatermakers die al of niet op de wensen en verzuchtingen van programmatoren willen ingaan. De voorstelling van *De Nacht vlak voor de bossen* had nooit in het solotheatrefestival gestaan indien Dito'Dito dat had geweigerd, indien zij de programmatoren duidelijk hadden gemaakt dat die niets van de voorstelling begrepen hadden, dat de voorstelling namelijk allesbehalve alleen theater is, meer nog, dat de voorstelling juist hierom draait dat zij niet 'alleen theater' is. Zij is niet toevallig niet alleen theater, zij is dat zelfs met opzet. Het is het principe zelf van de voorstelling dat zij niet alleen theater is, geen alleen-theater is. Nu heeft Dito'Dito op het vlak van principes een reputatie te verdedigen, men had die opstelling dan ook van hen mogen verwachten. Maar dat gebeurde blijkbaar om één of andere reden niet.

Nu kan men zich voorstellen dat de programmatoren van *Alleen theater* deze voorstelling absoluut wilden laten zien omwille van hun volstrekt onverdachte en diepgaande bezorgdheid om het groeiende racisme. Het is niet voor niets dat Monty sinds 1993 Antwerpen *Multiculturele Hoofdstad van Europa* noemt. Maar in hun enthousiasme voor de voorstelling hebben ze over het hoofd gezien dat *Alleen theater* er niet de geschikte context voor bood, meer nog: *Alleen theater* was de slechtst denkbare context. Op dezelfde manier kan men zich voorstellen dat Dito'Dito zich door het enthousiasme van

de programmatoren op sleeptouw heeft laten nemen en daardoor niet alert genoeg is geweest om de nodige bezwaren te formuleren tegen de integratie van deze voorstelling in het *Alleen theater*-festival. Maar dat alles is voer voor psychologen. In principe moet het theaterpubliek met de zieleroerselen van programmatoren en kunstenaars geen rekening houden.

Good Vibrations

Hiermee zijn we meteen in het hart van de problematiek van de voorstelling aanbeland. Willy Thomas laat er geen twijfel over bestaan dat *De Nacht* een repliek wil zijn op de verontrustende toename van racisme. De vraag is echter of daarbij voor de beste strategie gekozen is. In elk geval is er discussie mogelijk over de rol van de aanwezigheid van de twee jonge, vrij braaf uitziende gangsta's op de scène. Betreft men migranten werkelijk bij een initiatief als een theaterproductie wanneer ze binnen het kader van een voorstelling iets mogen doen dat voor het overige vrij geïsoleerd blijft? De perceptie dat *De Nacht* alleen theater zou zijn mag dan al bezwaren oproepen, ze komt ook ergens vandaan. De rappers zaten gedurende de hele voorstelling in een met een wit laken bedekte fauteuil braaf te wachten tot Willy Thomas hen een teken zou geven dat het 'aan hun beurt' was. 'Vas-y' en gingen deden ze, een beetje onwennig, alsof hen op een familiefeest gevraagd werd om eens te rappen voor opa en oma, tussen de fauteuil en het salontafeltje, zodat zij zouden kunnen zien wat de jonge gasten allemaal kunnen tegenwoordig. Wie heeft als kind, dat toevallig een beetje piano kon spelen of een gedichtje van buiten kende, niet ooit dat soort ouderlijke pronkzucht moeten doorstaan? Ook in *De Nacht* was het haast maar een stapje van de indruk: zie maar, migranten(jongeren) kunnen ook iets. Dit demonstratieve gebaar werd overigens door de scenografie beklemtoond: Les Vils Scélérats zaten/stonen in zekere zin op een podium op het podium. Scenografisch werden ze dus geïsoleerd van het eigenlijke theatrale gebeuren, werden ze tentoongesteld. In een bepaald opzicht reproduceerde de voorstelling de bemoederende of bevaderende opstelling ten aanzien van de migranten, een opstelling die even zeer als racisme aan bevraging toe is. Het is trouwens zeer de vraag of men met een voorstelling waarin twee migrantenjon-

geren iets presteren überhaupt kan zeggen dat migranten ook iets kunnen. Misschien reproduceert ook deze retoriek alleen maar de logica van het racisme dat, wanneer twee migrantenjongeren zich aan één of ander misdrijf hebben schuldig gemaakt, zegt dat migranten criminelen zijn.

Men mag de samenwerkingsverbanden tussen een handvol Belgen en een handvol migranten al evenmin te gauw monumentaliseren tot een 'dialogue tussen de gemeenschappen'. Dito'Dito stelt weinig of geen vragen bij het begrip 'gemeenschap', dat individuen van allerlei slag en soort, met allerlei uiteenlopende interesses, overtuigingen en levenswijzen homogeniseert tot één monolithisch blok. Er bestaat niet zoiets als *de* Turkse gemeenschap of *de* Marokkaanse gemeenschap, net zomin als *de* Vlaamse gemeenschap bestaat. Het behoort tot de retoriek, zowel van het racisme als van het nationalisme, alsook van een bepaald ondoordacht soort multiculturalisme om te spreken in termen van 'gemeenschappen', 'volkeren', 'naties', waarvan de leden ineens allerlei gemeenschappelijks zouden moeten hebben. Een efficiënte bestrijding van het racisme moet over een problematisering van het klassieke gebruik van deze concepten heen. Dito'Dito heeft wat dat betreft nog een hele weg af te leggen. Over de workshops die Dito'Dito gaat organiseren, zegt Willy Thomas: 'De workshops staan voor iedereen open, voor de verschillende gemeenschappen in Brussel. Maar het volstaat niet om dat gewoon te stellen, de mensen moeten ook komen. En er zijn zoveel drempels hier, ook tussen de verschillende gemeenschappen onderling, dat je niet kan verwachten dat iedereen ze ineens gaat vergeten. Daarom kan het zijn dat we sommige workshops op bepaalde gemeenschappen gaan afstemmen'. De mogelijkheid die hier door Willy Thomas geopperd wordt, klinkt toch wel wat vreemd als men ze concreet gaat vertalen. Want wat wordt het dan? Workshop – enkel toegankelijk voor Marokkanen? Ook al staan de goede intenties van het Brusselse gezelschap absoluut buiten kijf, het aanscherpen van hun reflectie op de praxis blijft niet minder noodzakelijk dan de praxis zelf. Zolang die reflectie zoveel haken en ogen vertoont, kan het niet anders of de praxis moet daardoor aan efficiëntie inboeten. We leven niet van goede intenties alleen.

De tekst, zo hoorden we Willy Thomas